

УДК 377.3.015.31:[005.336.2:316.48]:364

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.17>**Олександра СОРОКІНА***кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри соціології, Запорізький національний університет, вул. Університетська, 66, м. Запоріжжя, Україна, 69011***ORCID:** 0000-0003-0058-1848**Researcher ID:** JSZ-4503-2023

Бібліографічний опис статті: Сорокіна, О. (2025). Особливості формування конфліктологічної компетентності студентів коледжу освітньої програми «Соціальна робота», *Ввічливість. Humanitas*, 4, 127–133, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.17>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»

У статті проаналізовані соціальні передумови підвищення рівня конфліктогенності в українському суспільстві, викликані повномасштабним вторгненням. Метою статті є виділення особливостей формування фахової компетентності до передбачення, управління та розв'язання конфліктів студентами освітньої програми «Соціальна робота» рівня фаховий молодший бакалавр Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету. Методологія дослідження представлена контент-аналізом робіт студентів, присвячених розв'язанню різного типу конфліктних ситуацій та їх бачення стратегій профілактики, управління конфліктом та конструктивного його розв'язання.

Наукова новизна полягає у виділенні проблемами, з якими стикаються студенти коледжу в процесі формування конфліктологічної компетентності, серед яких труднощі з ідентифікацією певних типів конфлікту або їх передумов; «ефект посилення на себе»; опора на інтуїтивне бачення при аналізі конфліктної ситуації в цілому; «перенос» та яскраво виражені особисті вподобання до однієї зі сторін конфлікту; дихотомічне сприйняття причин та дій, що базується на рамці «правильно-неправильно», опора на стратегію «переможець»-«переможений» складнощі з опануванням технік колаборації та колективної діяльності.

Запропоновано систему заходів, спрямованих на покращення якості формування конфліктологічної компетентності: якісне засвоєння академічних знань; науковий аналіз реальних конфліктів різних типів; проведення дискусій та дебатів, тренінгів та ділових ігор; усвідомлення та розуміння конфлікту як явища, яке іманентно присутнє в соціальному житті, а також цінність конструктивного розв'язання конфліктів та розбудову взаємодії при його виникненні; розширення рольового набору студента; аналіз всієї конфліктної ситуації в цілому, включаючи аналіз власної поведінки, думок та емоцій.

Ключові слова: конфлікт, конфліктологічна компетентність, соціальна робота, студенти коледжу, навчання.

Oleksandra SOROKINA*Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Sociology, Zaporizhzhia National University, 66 Universytetska str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69011***ORCID:** 0000-0003-0058-1848**Researcher ID:** JSZ-4503-2023

To cite this article: Sorokina, O. (2025). Osoblyvosti formuvannia konfliktologichnoi kompetentnosti studentiv koledzhu osvitnoi prohramy «Sotsialna robota» [Features of formation of conflict competence of college students of the educational program «Social Work»]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 4, 127–133, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.4.17>

FEATURES OF FORMATION OF CONFLICT COMPETENCE OF COLLEGE STUDENTS OF THE EDUCATIONAL PROGRAM «SOCIAL WORK»

The article analyzes the social prerequisites for the increase in the level of conflict in Ukrainian society, caused by the full-scale invasion. The aim of the article is to highlight the features of the formation of professional competence in predicting, managing and resolving conflicts by students of the educational program «Social Work» at the level

of a professional junior bachelor of the Economic and Legal Professional College of Zaporizhzhia National University. The research methodology is presented by a content analysis of students' works dedicated to resolving various types of conflict situations and their vision of strategies for prevention, conflict management and its constructive resolution.

The scientific novelty lies in highlighting the problems that college students face in the process of forming conflictological competence, including difficulties in identifying certain types of conflict or their prerequisites; «self-reference effect»; reliance on intuitive vision when analyzing the conflict situation as a whole; «transfer» and pronounced personal preferences for one of the parties to the conflict; dichotomous perception of causes and actions, based on the «right-wrong» framework, reliance on the «winner»-«loser» strategy, difficulties in mastering collaboration and collective activity techniques.

A system of measures aimed at improving the quality of conflict competence formation is proposed: qualitative assimilation of academic knowledge; scientific analysis of real conflicts of various types; conducting discussions and debates, trainings and business games; awareness and understanding of conflict as a phenomenon that is immanently present in social life, as well as the value of constructive conflict resolution and building interaction when it occurs; expansion of the student's role set; analysis of the entire conflict situation as a whole, including analysis of one's own behavior, thoughts and emotions.

Key words: conflict, conflict competence, social work, college students, training.

Актуальність роботи. Компетентність у розв'язанні конфліктів є складовою комплексної підготовки соціальних робітників. Навички прогнозування конфліктів, управління та конструктивного завершення є як показником ефективності діяльності професіонала, так і навичкою, яка допомагає вибудовувати екологічне соціальне середовище та розвивати діалогове конструктивне спілкування. Хоча наразі деталізованих статистичних даних щодо кількості та спрямованості конфліктів у соціальних робітників в межах країни немає, однак наявні дані дозволяють зробити певні припущення. У жовтні 2023 року було проведено всеукраїнське опитування Інститутом соціології НАН України «Стресові стани населення України в контексті війни», де громадяни відмітили, що з початком повномасштабного вторгнення відчувають імпульси ламати або троцяти що-небудь, кричать або шпурляти речі, відчувають спалахи гніву, які не здатні стримати, часто (у порівнянні з довоєнним періодом) вступають в суперечку (Дембіцький, 2023). Також спостерігається зростання побутових конфліктів, що підтверджується національною статистикою звернень до правоохоронних органів: якщо у 2022 році було подано 224 381 тис. заяв, то у 2023 році – 219 428 тис. заяв (Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році, 2024). Зазначені дані дають нам підставу інтерпретувати це як зростання рівня конфліктогенності в соціальних відносинах, що відображається на сфері професійної взаємодії та зокрема на фаховій діяльності соціальних робітників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед публікацій, присвячених даній темі, слід відмітити статтю К. Бортун, присвячену формуванню конфліктологічної компетентності у студентів спеціальності «Соціальна робота». Авторка виділяє 5 компонент конфліктологічної компетентності (когнітивну, операційну, мотиваційно-ціннісну, рефлексивно-регулятивну та експерієнтальну), додаючи порівняльну характеристику відповідних курсів платформи «Coursera», які пов'язані з тематикою розв'язання конфліктів, переговорів та медіації (Бортун, 2022, с. 6).

Л. Міхеєва у статті, присвяченій конфліктологічній компетентності як елементу підготовки фахівців соціономічних професій підкреслює комплексний характер даної компетентності, а також важливість її технологічної складової, пов'язаної безпосередньо з вирішенням конфліктів. До показників, які свідчать про її сформованість, авторка відносить знання щодо природи конфліктних ситуацій, навички їх ідентифікації та аналізу; комунікативні та рефлексивні навички; вміння профілакувати конфлікти; емоційну саморегуляцію та креативність у розв'язанні суперечок (Міхеєва, 2022, с. 41). Саме сформована емоційна саморегуляція дозволяє майбутньому соціальному робітнику зберегти функцію незалежного посередника та уникнути упередженості у випадку виникнення позитивно забарвленого емоційного стану по відношенню до якоїсь зі сторін у конфлікті.

М. Голубєва та І. Жарук визначають конфліктологічну компетентність як частину професійної діяльності та інтегральну властивість особистості, яка виходить за межі виключно

фахової роботи, поширюючи її вплив також на сферу повсякденного життя. Авторки роблять акцент на формуванні прикладних навичок поведінки у конфлікті та технологіях переведення його в конструктивний діалог (Голубева, 2022, с. 452–453). Вміння використовувати фахові знання для покращення якості особистих соціальних відносин виступає в даному випадку латентною, але в той же час позитивною функцією здобуття конфліктологічної компетентності.

Мета дослідження. Метою дослідження є виявлення специфіки формування фахової компетентності до передбачення, управління та розв’язання конфліктів студентами освітньої програми «Соціальна робота» рівня фаховий молодший бакалавр.

Виклад основного матеріалу дослідження. При дослідженні змістовного наповнення поняття «компетентність» науковці закладають такі концепти, як сукупність знань, умінь і навичок або комплекс знань. Друга група концептів представлена здатністю адаптуватись до зміни навколишнього середовища та умов діяльності. Третя – пов’язана з ефективним виконанням певного виду діяльності та досягнення передбаченого результату. А. Капська визначає компетентність у соціальній роботі як інтегральну систему знань, умінь, навичок, особистісних якостей та морально-етичних цінностей, яка дозволяє соціальному працівнику успішно адаптуватись, співпрацювати та ефективно діяти у складних соціальних ситуаціях, виконуючи свої професійні обов’язки та сприяючи розвитку інших (Капська, 2018, с.23-28).

Переходячи від загального поняття компетентності до конфліктологічної компетентності як одного з її видів слід зазначити, що в останні роки їй приділяється все більше уваги. Н. Стеценко зазначає, що конфліктологічна компетентність базується на здатності професіонала усвідомлювати, прогнозувати та аналізувати потенційно конфліктогенні ситуації, спираючись на систему наявних знань, що допомагає йому максимально ефективно розв’язувати конфлікти, враховуючи інтереси залучених сторін та спонукаючи їх до співпраці (Стеценко, 2023, с. 798).

С. Гарькавець та Л. Волченко конфліктологічну компетентність визначають як здатність, яка базується на усвідомленні конфлікту як цілісного процесу, закономірностей його розви-

тку, здатністю змінювати конфліктну ситуацію для досягнення власної мети (Гарькавець, Волченко, 2020 с. 39–40). Важливою складовою конфліктологічної компетентності, запропонованої авторами є профілактика конфлікту, як здатність виявляти потенційно конфліктогенні ситуації та розв’язувати їх до того, як вони трансформуються на суперечку.

Л. Котлова серед складових конфліктологічної компетентності відзначає також сформоване конструктивне ставлення до конфліктів як феномена соціального життя; розвиток навичок безконфліктної комунікації; вміння діагностувати емоційні стани інших людей; навички вибору стратегій поведінки в конфліктній ситуації (Котлова, 2018, с. 130–132). Враховуючи наведені авторами елементи конфліктологічної компетентності зазначимо, що ефективне розв’язання конфлікту передбачає не тільки найвищу професійних знань, але й певного рівня особистісної зрілості та розвитку, соціального досвіду та навичок ефективної комунікації. Оскільки мова йдеться про розвиток конфліктологічної компетентності у студентів коледжу освітнього рівня «фаховий молодший бакалавр», яким є 15–17 років, то необхідним є врахування особливостей вікового розвитку та сприйняття світу даної соціальної групи.

Студентів, які репрезентують зазначену групу, відносять до «покоління Z», яке є першим поколінням, для якого з одного боку, цифрове середовище є невід’ємною частиною життя, що формує у них багатозадачність та здатність швидко орієнтуватись в інформаційних потоках, з іншого – достатньо низький рівень (у порівнянні з попередніми поколіннями) соціальних навичок, здатності працювати у команді та з людьми у форматі живого спілкування. В Україні ситуація ускладнена форматом дистанційного навчання, яке розпочалося у 2019 році з першою хвилею COVID та у частині областей країни продовжилось з початком повномасштабного вторгнення і в сумі налічує вже 6 років (Топалова, Топалова, 2024 с. 147-148). Дані події відбиваються не тільки на специфіці навчання, що призвело до розгляду феномену «освітніх втрат», але й на соціалізації і специфіці побудови соціальних відносин самими студентами, одним з аспектів яких є менш розвинуті навички «живого спілкування», зокрема з представниками інших

вікових груп та особами, цінності та світогляд яких відрізняються від їхніх.

Щодо розвитку конфліктологічних навичок, то початкове їх формування відбувається стихійно в процесі соціалізації та розв'язання конфліктів, що є безпосередньо пов'язаними з життям самого студента. В той час як формування саме конфліктологічної компетентності базується на усвідомленому процесі здобуття знань щодо специфіки перебігу та розв'язання конфліктів, зокрема в академічному середовищі.

І. Власенко запропонувала модель формування конфліктологічної компетентності студентів, яка базується на розвитку критичного мислення, діалогізації процесу та засвоєнні знань щодо причин, логіки розгортання, динаміки та специфіки розв'язання конфлікту. Авторка виділяє когнітивний, мотиваційно-ціннісний, комунікативний, поведінковий та рефлексивний компоненти, які включають систему теоретичних знань; ціннісні засади, якими керується фахівець при розв'язанні/модеруванні конфліктів; комунікативні навички; норми та правила поведінки; аналіз завершеного конфлікту (Власенко, 2021, с. 157). Вказані аспекти достатньо повно розкривають процес цілеспрямованого формування конфліктологічних компетентностей, який є системою взаємопов'язаних процесів та який не можна розглядати як ізольоване явище.

Прикладна частина роботи включає в себе аналіз специфіки формування конфліктологічної компетентності студентами освітньої програми «Соціальна робота» Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету. Результати ґрунтуються на контент-аналізі робіт студентів (n=150), присвячених розв'язанню різного типу конфліктних ситуацій та їх бачення стратегій профілактики, управління конфліктом та конструктивного його розв'язання (квітень-червень 2025 року). В результаті проведеного аналізу було виявлено:

1) складнощі з ідентифікацією певних типів конфлікту або їх передумов. Це стосується питань, пов'язаних з різними видами насильницьких дій (наприклад, якщо деякі форми економічного насилля присутні в укладі родини, то студент сприймає цю практику як своєрідну соціальну норму та не розуміє, чому подібні ж ситуації у спілкуванні інших людей призводять

до виникнення конфлікту). Проблемна ідентифікація також стосується деяких питань міжпоколіннєвої взаємодії, що пов'язано з різними моделями виховання та відмінними соціальними умовами життя представників різних вікових груп. Найчастіше студенти коледжу вимагають поваги власних цінностей та позицій, але натомість не завжди згодні проявити таке ж саме ставлення до інших людей, особливо в ситуації, коли вони не мають до них емоційної прихильності чи симпатії. Певних проблем уникають студенти, які мали особистий досвід певного типу конфлікту або були спостерігачами у конфліктах найближчого оточення;

2) «ефект посилення на себе» та особистий досвід. Студенти тяжіють до аналізу конфлікту, виходячи з опори на повсякденні сенси та власне бачення «правильного» та «неправильного». Часто зустрічаються фрази «з мого досвіду», «з досвіду моїх батьків» тощо. Виходячи з цих вихідних позицій вони пропонують розв'язання конфлікту за аналогією, упускаючи моменти, пов'язані з відмінністю ситуації, причин конфлікту, та цілей сторін у ньому;

3) інтуїтивний підхід – на початкових етапах формування конфліктологічної компетентності при відсутності сформованої бази наукових знань студенти тяжіють до опори на власний досвід та особисте бачення «як би я зробив/зробила». В процесі проходження курсу формується навичка наукового аналізу, що значно розширює їх бачення причин конфлікту, механізмів впливу на нього, можливих стратегій розв'язання та наслідків;

4) «перенос» та особисті вподобання. В ході аналізу студенти проявляють виражені відчуття симпатії/антипатії до учасників конфлікту в залежності від власного бачення ситуації, досвіду, статі, рівня обізнаності тощо. Це призводить до того, що студент «стає на бік» одного з учасників та вважає його автоматично правим, що призводить до втрати об'єктивності в конфлікті, відходу від принципу нейтралітету та незацікавленості при його модеруванні, яскравої емоційної залученості;

5) дихотомічне сприйняття причин та дій, що базується на рамці «правильно-неправильно». Внаслідок певної відсутності соціального досвіду та значущих соціальних чи фінансових зобов'язань, які передбачають довгострокове планування та високий рівень відповідальності,

студенти тяжіють до радикальних стратегій розв'язання конфліктів, які базуються на тотальному розірванні соціальних та інших зв'язків (що, наприклад, не є оптимальним рішенням у випадку розлучення батьків при наявності неповнолітніх дітей) та інших типів конфлікту;

б) опора на стратегію «переможець»-«переможений». Це можна пов'язати з особливостями періоду ранньої молодості, якому властиве підвищене прагнення до самоствердження, а також змістом так званого «молодіжного контенту» у соціальних мережах, яких побудований на схемі «перемогти всіх», «довести всьому світу» та ін. Це призводить до пошуку «легких стратегій» розв'язання конфлікту та певних проблем з опануванням технік колаборації та колективної діяльності, які вимагають психологічних зусиль та певного часу.

Спираючись на запропоновану І. А. Влащенко модель, пропонуємо складові, які дозволять сформувати конфліктологічну компетентність у студентів на належному рівні. Розвиток когнітивної компоненти включає засвоєння академічних знань, які стосуються передумов виникнення конфлікту, закономірностей його розв'язання, управління конфліктом та аналізу його можливих наслідків. Додатково теорія має супроводжуватись науковим аналізом реальних конфліктів різних типів. Розвиток комунікативної компоненти включає проведення дискусій та дебатів, тренінгів та ділових ігор, які включають елементи конфліктної взаємодії. Розвиток мотиваційно-ціннісної компоненти включає усвідомлення розуміння конфлікту як явища, яке іманентно присутнє в соціальному житті, а також цінність конструктивного розв'язання конфліктів та розбудову взаємодії при його виникненні. Розвиток поведінкової компоненти ґрунтується на розширенні рольового набору учасників шляхом «примірювання» на себе різних ролей (наприклад, у тренінгах чи іграх). Розвиток рефлексивної складової включає в себе аналіз всієї конфліктної ситуації в цілому, включаючи аналіз власної поведінки, думок та емоцій.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Однією з фахових компетентностей соціального працівника є конфліктологічна компетентність, пов'язана з розв'язанням суперечливих ситуацій. Особливе значення вона набуває з огляду подій у країні та збіль-

шенням рівні конфліктогенності членів суспільства (що відмічено у дослідженнях), а також з огляду на роботу з особами, які перебувають у складних життєвих ситуаціях, переживання яких так само відображається на емоційному стані, слугуючи каталізатором для конфліктної взаємодії. Компонентами конфліктологічної компетентності виступають наукові знання щодо причин конфлікту, його розгортання, стадійності, поведінки учасників, стратегій впливу та розв'язання.

Проблемами, з якими стикаються студенти освітньої програми «Соціальна робота» Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету є труднощі з ідентифікацією певних типів конфлікту або їх передумов у ситуації, коли сам студент не мав у житті подібного особистого досвіду; «ефект посилення на себе» та особистий досвід, апелювання до індивідуальних кейсів, а не наукових знань чи закономірностей; опора на інтуїтивне бачення при аналізі конфліктної ситуації в цілому; «перенос» та яскраво виражені особисті вподобання до однієї зі сторін конфлікту; дихотомічне сприйняття причин та дій, що базується на рамці «правильно-неправильно», опора на стратегію «переможець»-«переможений» складнощі з опануванням технік колаборації та колективної діяльності, які вимагають психологічних зусиль та певного часу, а не базуються на «легкому» миттєвому рішенні.

Складовими навчального процесу, які здатні покращити формування конфліктологічної компетентності у студентів коледжу є якісне засвоєння академічних знань, які стосуються передумов виникнення конфлікту, закономірностей його розв'язання, управління конфліктом та аналізу його можливих наслідків; науковий аналіз реальних конфліктів різних типів; проведення дискусій та дебатів, тренінгів та ділових ігор, які включають елементи конфліктної взаємодії; усвідомлення та розуміння конфлікту як явища, яке іманентно присутнє в соціальному житті, а також цінність конструктивного розв'язання конфліктів та розбудову взаємодії при його виникненні; розширення рольового набору студента шляхом «примірювання» на себе різних ролей (наприклад, у тренінгах чи іграх); аналіз всієї конфліктної ситуації в цілому, включаючи аналіз власної поведінки, думок та емоцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бортун К. Засоби формування конфліктологічної компетентності студентів спеціальності 231 «Соціальна робота». Ввічливість. Humanitas. 2022. № 6. С. 3–10.
2. Власенко І.А. Психологічні практики розвитку конфліктологічної компетентності особистості. *Габітус*. 2021. Вип. 26. С. 58–64.
3. Гарькавець С.О., Волченко Л.П. Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення: навчально-методичний посібник. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 92 с.
4. Голубєва М. О., Жарук І.В. Психолого-педагогічний зміст термінів «конфліктна компетентність» та «конфліктологічна компетентність». *Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації* : матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Хмельницький, 13 травня, 2022 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2022. С. 449–454.
5. Дембіцький С. Стресові стани населення України в контексті війни. URL: <https://www.ratinggroup.ua/news/stresovi-stany-naselennya-ukrainy-v-konteksti-viyni>
6. Капська А. Й. Педагогічна компетентність – одна із складових у структурі професійної компетентності соціального працівника. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 11 : Соціальна робота. Соціальна педагогіка. 2018. Вип. 25. С. 22–29.
7. Котлова Л.О. Конфліктологічна компетентність в системі безперервної освіти. *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад* : зб. наук. праць матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 квітня 2017 р., м. Київ, Національний авіаційний університет / наук. ред. Н. П. Муранова. Київ : НАУ, 2018. С. 130–133.
8. Міхєєва Л., Федощук А. Конфліктологічна компетентність як ключовий аспект професійної підготовки фахівців соціономічних професій. *Psychology Travels*. 2024. № 4. Р. 35–45.
9. Стеценко Н. М. Конфліктологічна компетентність як умова успішної професійної діяльності педагога. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8(14). С. 792–806.
10. Топалова С., Топалова В. Покоління «зетів»: соціально-психологічні особливості та їх врахування в управлінні освітнім процесом і трудовою діяльністю. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку*. 2024. № 2(13). С. 145–154.
11. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. URL: <https://surl.lu/ooaovf>

REFERENCES:

1. Bortun, K. (2022). Zasoby formuvannia konfliktolohichnoi kompetentnosti studentiv spetsialnosti 231 «Sotsialna robota» [Means of forming conflictological competence of students of specialty 231 “Social work”]. *Vvichlyvist. Humanitas – Politeness. Humanitas*, 6, 3–10 [in Ukrainian].
2. Vlasenko, I.A. (2021). Psykholohichni praktyky rozvytku konfliktolohichnoi kompetentnosti osobystosti [Psychological practices for developing conflictological competence of the individual]. *Habitus – Habitus*, 26, 58–64 [in Ukrainian].
3. Harkavets, S.O., Volchenko, L.P. (2020). Konflikty v osvithnomu seredovyschi: diahnostyka ta praktyka vyrishennia: navchalno-metodychnyi posibnyk [Conflicts in the educational environment: diagnostics and practice of resolution: teaching and methodological manual]. Kharkiv : Drukarnia Madryd, 92 p. [in Ukrainian].
4. Holubieva, M. O., Zharuk, I.V. (2022). Psykholoho-pedahohichniy zmist terminiv «konfliktna kompetentnist» ta «konfliktolohichna kompetentnist» [Psychological and pedagogical content of the terms «conflict competence» and «conflictological competence»]. *Naukovyi prostir: aktualni pytannia, dosiahnennia ta innovatsii : materialy III Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii – Scientific space: current issues, achievements and innovations: materials of the III International Scientific Conference, m. Khmelnytskyi, 13 travnia, 2022 r. / Mizhnarodnyi tsentr naukovykh doslidzhen. Vinnytsia : Yevropeiska naukova platforma*, pp. 449–454 [in Ukrainian].
5. Dembitskyi, S. (2023). Stresovi stany naselennia Ukrainy v konteksti viiny [Stressful states of the population of Ukraine in the context of war]. Retrieved from: <https://www.ratinggroup.ua/news/stresovi-stany-naselennya-ukrainy-v-konteksti-viyni> [in Ukrainian].
6. Kapska, A. Y. (2018). Pedahohichna kompetentnist – odna iz skladovykh u strukturi profesiinoї kompetentnosti sotsialnoho pratsivnyka [Pedagogical competence is one of the components in the structure of professional competence of a social worker]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova. Serii 11 : Sotsialna robota. Sotsialna pedahohika – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. Series 11: Social work. Social pedagogy*, 25, 22–29 [in Ukrainian].
7. Kotlova, L.O. (2018). Konfliktolohichna kompetentnist v systemi bezperervnoi osvity [Conflictological competence in the system of continuing education]. *Aktualni problemy v systemi osvity: zahalnoosvitnii navchalnyi zaklad – douniversytetska pidhotovka – vyshchyi navchalnyi zaklad : zb. nauk. prats materialiv III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi*

konferentsii – Current problems in the education system: general educational institution – pre-university training – higher educational institution: collection of scientific works of the materials of the III All-Ukrainian scientific and practical conference, 27 kvitnia 2017 r., m. Kyiv, Natsionalnyi aviatsiyni universytet / nauk. red. N. P. Muranova. Kyiv : NAU. S. 130–133 [in Ukrainian].

8. Mikhieieva, L., Fedoshchuk A. (2022). Konfliktolohichna kompetentnist yak kliuchovyi aspekt profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [Conflictological competence as a key aspect of professional training of specialists in socioeconomic professions]. *Psychology Travelogs – Psychology Travelogs*, 4, 35–45 [in Ukrainian].

9. Stetsenko, N. M. (2023). Konfliktolohichna kompetentnist yak umova uspishnoi profesiinoi diialnosti pedahoha [Conflictological competence as a condition for successful professional activity of a teacher]. *Visnyk nauky ta osvity – Bulletin of Science and Education*, № 8(14), 792–806 [in Ukrainian].

10. Topalova, S., Topalova V. (2024). Pokolinnia «zetiv»: sotsialno-psykholohichni osoblyvosti ta yikh vrakhuvannia v upravlinni osvitim protsesom i trudovoiu diialnistiu [The generation of «Zets»: socio-psychological features and their consideration in the management of the educational process and labor activity]. *Finansovo-kredytni systemy: perspektyvy rozvytku – Financial and credit systems: development prospects*, 2(13), 145–154 [in Ukrainian].

11. Shchorichna dopovid Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny pro stan doderzhannia ta zakhystu prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini u 2024 rotsi [Annual report of the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine on the state of observance and protection of human and civil rights and freedoms in Ukraine in 2024]. Retrieved from: <https://surl.lu/ooaovf> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 16.08.2025

Дата прийняття статті: 01.09.2025

Опубліковано: 15.10.2025